

Voorschriften voor bronvermelding op het Marnix College

1. Inleiding

Onze gezamenlijke welvaart en ons welzijn zijn sterk afhankelijk van het onderlinge vertrouwen dat wij als burgers, vakmensen, bedrijven, organisaties en overheden in elkaar hebben. Dit onderlinge vertrouwen baseren we mede op betrouwbare uitwisseling van open, controleerbare informatie. Zit in de verpakking wat erop staat? Doet dat medicijn wat de dokter wil? Klopt wat ik hier lees over de minister-president? Kan mijn auto veilig de weg op? Is mijn belastingaanslag correct berekend? Is de allergie-informatie op de menukaart juist? Slaan die wetenschappers vals alarm of moet ik ze serieus nemen? Hoe laat vertrekken de treinen en op welke dag wordt het huisvuil opgehaald?

Zonder eerlijke communicatie komt onze samenleving uiteindelijk tot stilstand. Daarom is het publiekelijk doen van grote of kleine feitelijke beweringen geen vrijblijvende zaak. Het verplicht jou als deelnemer aan de samenleving om je beweringen van een begrijpelijke en deugdelijke onderbouwing te kunnen voorzien en de herkomst van gebruikte informatie te kunnen noemen. Je moet je beweringen dus kunnen verantwoorden.

Voor geschreven teksten zijn er internationale regels en gebruiken die voorschrijven hoe je in je tekst je feitelijke beweringen kan verantwoorden. In beginsel komt het erop neer dat je aan de lezer toont van wie je de betreffende beweringen hebt overgenomen, of waar je de gebruikte gegevens vandaan hebt gehaald. Kort gezegd: je vermeldt de bron. Daarmee maak je je beweringen controleerbaar en draag je bij aan het vertrouwen bij anderen dat jij op een eerlijke manier communiceert.

Het schenden van dit beginsel wordt als moreel verwijtbaar beschouwd en is soms ook strafbaar. Dit kan ernstige gevolgen hebben voor je studie en je professionele carrière. Het is daarom van belang dat je op het Marnix College bij het schrijven van verslagen, rapporten of andere werkstukken leert om op correcte wijze naar de door jou gebruikte bronnen te verwijzen. Het Marnix College heeft hiertoe regels voor bronvermelding opgesteld waaraan iedere leerling zich moet houden. Een juiste bronvermelding voorkomt ook dat je bewust of onbewust plagiaat pleegt. De schoolregels voor bronvermelding worden hieronder toegelicht. Het onderwerp plagiaat wordt behandeld in een afzonderlijk schooldocument.

2. Algemene regels van bronvermelding

Een tekst, inclusief eventuele figuren, foto's, grafieken, citaten en formules, is een verzameling beweringen, die in samenhang een betoog vormen. Als je jezelf als auteur

benoemt, zeg je eigenlijk je dat jij de bedenker van de tekst en van het betoog bent. Hieruit volgen regels 1 en 2:

Regel 1. Wanneer jij niets inhoudelijks hebt bijgedragen aan het werkstuk mag jij **niet** als auteur worden vermeld.

Regel 2. Wanneer het werkstuk beweringen, inzichten, gedachtegangen, figuren, grafieken, formules, foto's of feiten bevat die niet afkomstig zijn van jou of je medeauteurs, moet je voor elk van die zaken afzonderlijk op correcte wijze de bron ervan vermelden.

Je denkt er misschien niet meteen aan, maar ook beeld, geluid of andere kunstuitingen vallen onder auteursrecht of beeldrecht. Dan is de bronvermelding die je doet een beeldcitaat of geluidscitaat.

Wanneer je bij je werkstuk gebruik maakt van algemeen bekende feiten, dan is het niet nodig om daar een bron bij te vermelden. Dat is logisch, want de lezer kent die feiten al en heeft dus geen behoefte aan bronvermelding. Soms ben je onzeker of een feit wel of niet een feit van algemene bekendheid is. Dan pas je regel 3 toe:

Regel 3. Wanneer je niet zeker weet of het door jou gebruikte gegeven een algemeen bekend feit is, dan noem je altijd de bron.

3. Correcte wijze van bronvermelding op het Marnix College

Bij correcte bronvermelding maak je voor elke feitelijke bewering duidelijk op welke bron je die bewering baseert. Dit doe je zodat de lezer zelf de genoemde bron kan raadplegen en zo zelf de betrouwbaarheid van jouw bewering kan controleren. Bij iedere bewering (en figuur, en formule, en foto, *et cetera*) moet je dus de betreffende bron noemen, en wel met alle informatie die nodig is om die bron snel te kunnen raadplegen. Je lezer moet immers precies weten waar hij jouw bron kan vinden. Het nadeel hieraan is dat de tekst vol onderbrekingen staat vanwege de omvangrijke bronvermeldingen. Dit maakt de tekst minder goed leesbaar. Daarom gebruiken we overal de volgende manier van bronvermelding:

1. De uitgebreide bronvermelding plaats je **buiten** de hoofdtekst. Dit kan bijvoorbeeld als voetnotenapparaat onderaan de pagina's, of aan het einde van het document als bronnenlijst (ook wel literatuurlijst, referentielijst of eindnotenapparaat genoemd);
2. **In** de hoofdtekst verwijst je op elke plek waar een bronvermelding nodig is naar de betreffende bronvermelding in de bronnenlijst of het voetnotenapparaat.

Hieruit volgen regels 4 en 5:

Regel 4. Achter in jouw werkstuk plaats je een overzichtelijke en goed leesbare bronnenlijst. Daarin vermeld je uitsluitend alle bronnen waar je in jouw werkstuk naar verwijst. Elke bronvermelding bevat alle informatie die de lezer nodig heeft om zelf de bron op te zoeken en te raadplegen.

Regel 5. Op elke plek in het werkstuk waar een bronvermelding nodig is, plaats je een duidelijk herkenbare verwijzing naar de betreffende bron in de bronnenlijst.

De vorm waarin de bronnenlijst gegoten wordt en de precieze manier waarop in de tekst naar de bronnen in de bronnenlijst verwezen wordt, noemt men de citatiestijl. Deze verschilt van vakgebied tot vakgebied, van tijdschrift tot tijdschrift, en van uitgeverij tot uitgeverij. Op het Marnix College gaat het erom dat je laat zien dat je de principes van bronvermelding begrijpt en kan toepassen. Daarom kiezen we op het Marnix College voor een eenvoudige en praktische citatiestijl. Regels 6 en 7 schrijven voor hoe je naar de bronnenlijst moet verwijzen:

Regel 6. De in de bronnenlijst vermelde bronnen geef je elk een uniek nummer die je voor de betreffende bronvermelding plaatst. De bronvermeldingen starten elk op een nieuwe regel en je ordent ze naar oplopende nummering, te beginnen met nummer 1.

Regel 7. In je werkstuk breng je een verwijzing naar de betreffende bron aan door het corresponderende cijfer tussen vierkante haken [] in de tekst te plaatsen.

Bijvoorbeeld: “[3]” in het werkstuk verwijst naar de derde bron in de bronnenlijst.

De bronnenlijst geeft de informatie waarmee de lezer zelf vlot de bron kan opzoeken. Welke informatie dat precies is, hangt van het soort bron af. Een bron zal meestal een publieke uiting zijn, zoals een publicatie in een boek, tijdschrift, krant, weblog, webpagina, of openbare voordracht. Maar het kan ook een min of meer persoonlijke mededeling zijn, door jou ontvangen in een (telefoon)gesprek, interview, of schriftelijk bericht. Hoe laat je deze informatie nu in je bronnenlijst terugkomen? Op het Marnix College doen we dat op de volgende manier:

Regel 8. Elke bronvermelding in de bronnenlijst bevat achtereenvolgens de volgende informatie:

- a. De achterna(a)m(en) en voorletter(s) van de natuurlijke persoon of personen van wie je de gebruikte gegevens hebt verkregen (vaak de auteur(s)); indien die niet bekend zijn: de naam van de organisatie die de gegevens publiek gemaakt heeft; indien die ook niet bekend is: “Anoniem”.
- b. Tussen gebogen haakjes weergegeven het jaar waarin de bron gepubliceerd is; indien het een krantenartikel betreft: de dag van publicatie; indien geen datum

bekend is: “z.d.” (afkorting van zonder datum); indien het een persoonlijke mededeling betreft: de datum waarop jij die mededeling ontvangen hebt.

- c. De titel van het betreffende boekhoofdstuk, tijdschrift- of krantenartikel; indien het een weblog of webpagina betreft: de titel, de URL en de datum waarop je deze geraadpleegd hebt, weergegeven als “geraadpleegd op *datum*, van *URL*”.
- d. De titel van het boek, het tijdschrift of de krant.
- e. Indien het een boek betreft: de plaats en naam van de uitgever, en de betreffende paginanummers; indien het een tijdschrift betreft: het jaargangnummer en de paginanummers; indien het een krantenartikel betreft: de paginanummers. Paginanummers altijd vooraf laten gaan door de letter “p”.
- f. Indien het een persoonlijke mededeling betreft, dan vermeld je dit tussen haakjes als volgt: “(persoonlijke mededeling)”.

4. Regels voor het letterlijk overnemen van tekst uit bronnen (citeren en parafraseren; zie voor voorbeelden de bijlage)

Je moet een werkstuk altijd schrijven in je eigen woorden, maar er zijn situaties te bedenken waarbij het van belang is om een tekst of tekstgedeelte van een bron letterlijk in het werkstuk over te nemen. Vaak zijn dit gevallen waarbij de betekenis, of de historische of literaire lading van die tekst sterk afhangt van de originele formulering. In die gevallen mag je letterlijk citeren, met vermelding van de bron waaruit je het citaat hebt overgenomen. Hiervoor gelden regels 9 en 10:

Regel 9. Letterlijk overgenomen tekst plaats je tussen dubbele aanhalingstekens, met direct daar achter de verwijzing naar de vermelde bron in de bronnenlijst.

Regel 10. Het is niet toegestaan om veranderingen aan te brengen in citaten. Wat tussen dubbele aanhalingstekens geplaatst is, komt dus exact overeen met het origineel. Het is toegestaan om de geciteerde tekst in te korten, op voorwaarde dat daarmee de oorspronkelijke inhoudelijke betekenis van het overgebleven citaatgedeelte niet aangetast wordt. Het uit het citaat weggelaten deel wordt gemarkeerd door deze te vervangen met drie tussen ronde haken geplaatste puntjes, als volgt: (...).

Regel 11. Is je bron een afbeelding dan kan deze in het verslag bijvoorbeeld worden voorzien van een kader of aanduiding "beeldcitaat" met de bronvermelding in de bronnenlijst. Je citeert als volgt: (jaar van uitgave). Titel [Omschrijving kunstwerk]. Locatie, plaatsnaam. Plaats de beschrijving van het kunstwerk (schilderij, foto, sculptuur, etc) tussen vierkante haken.

Regel 12. Bij een geluidscitaat verwijs je in je tekst naar de audiobron op zo'n manier dat de bron controleerbaar is. Artiest, datum, titel (indoen van toepassing), uitgever. In de bronnenlijst vermeld je indien mogelijk de URL.

Bronvermelding kost tijd en moeite. Bedenk echter dat een goede bronvermelding buitengewoon waardevol is. Dankzij de bronnenlijst kan de lezer de betrouwbaarheid en kwaliteit van de door jou gebruikte gegevens controleren. Afhankelijk van hoe ze door jou als bewijsmateriaal gebruikt worden, zullen bronverwijzingen naar ongefundeerde reclamepraatjes of naar uit de lucht gegrepen theorieën anders gewaardeerd worden dan bronverwijzingen naar *peer reviewed* wetenschappelijke artikelen. Kies je bronnen dus met zorg en gebruik ze eerlijk in de juiste context. Bedenk ook dat jouw bronvermelding extra waardevol is wanneer de vermelde bron zelf ook interessante bronnen noemt: je helpt de lezer daarmee aan nog meer informatie en bevordert zo de verspreiding van kennis.

5. Regels voor het gebruik van generatieve AI bij het profielwerkstuk.

Generatieve AI (genAI) mag bij het profielwerkstuk gebruikt worden voor het opdoen van ideeën in de brainstormfase en het taalkundig verbeteren van een zelfgeschreven tekst. GenAI kan gebruikt worden voor informatie zoals je ook een 'medeleerling of familielid' om raad kan vragen, maar nooit als betrouwbare inhoudelijke informatiebron. Als je genAI gebruikt moet je daarnaar verwijzen in de bronnenlijst, met een korte toelichting hoe je het hebt gebruikt en waar in de tekst dit is gebeurd.

Hieronder staat een voorbeeld hoe je zo een verwijzing zou kunnen doen.

Bijvoorbeeld:

OpenAI (2025). ChatGPT (April 24 GPT-4-turbo)[Large language model].

<https://chat.openai.com/>

Ik heb ChatGPT gebruikt om inspiratie op te doen over hoe je verschillende onderdelen van een essay schrijft en voor een goede opbouw zorgt. Verder heb ik het gebruikt om inspiratie op te doen over het onderwerp meertaligheid. En aan het eind heb ik mijn tekst laten checken op stijl, grammatica en spelling.

- Ieder ander gebruik van genAI zonder verwijzing staat gelijk aan plagiaat.

6. Plagiaat en de consequenties van plagiaat

We verstaan onder fraude en plagiaat het handelen of nalaten van een leerling waardoor er een onjuiste weergave is van zijn eigen prestaties op het gebied van kennis, vaardigheden en inzicht, wat ertoe kan leiden dat de docent niet meer in staat is het kennen of kunnen van de leerling op een correcte en eerlijke wijze te beoordelen.

Als je passages en ideeën uit andermans werk citeert of parafraseert en deze als eigen werk presenteert, pleeg je plagiaat en dat is verboden. Dat geldt voor tekst maar ook voor audio- en beeldmateriaal wanneer je dat op deze manier presenteert.

Maar wat is plagiaat precies?

Het exact overnemen (citeren) van (passages uit) het werk van een ander zonder aan te geven dat het andermans woorden, audio- of beeldfragmenten zijn en/of zonder vermelding van de precieze vindplaats en -tijd van de passage.

Dus werk van iemand anders of een deel daarvan presenteren als je eigen werk is plagiaat.

Jouw werk moet van jezelf zijn, authentiek. Je moet het zelf begrijpen en overtuigend uit kunnen leggen bij twijfel over de authenticiteit.

Plagiaat kan ingewikkelder zijn, want ook dit valt onder plagiaat en is dus niet toegestaan:

- Het parafraseren van (passages uit) het werk van anderen, zonder daarbij aan te geven dat de *gedachtegang* door iemand anders is bedacht en zonder de vindplaats van de *gedachtegang* aan te geven.
Bij parafraseren geef je de tekst van iemand anders in je eigen woorden weer, zonder naar de oorspronkelijke tekst te verwijzen.
- Het overnemen van ideeën uit andermans werk zonder daarbij aan te geven dat het de ideeën van iemand anders zijn.
- Het vertalen van bijvoorbeeld een Engelse tekst in het Nederlands en dat presenteren als eigen werk.

Dit betekent dus dat ook wanneer je je eigen woorden of audio-/beeldmateriaal gebruikt, er nog steeds sprake kan zijn van plagiaat.

- Een werkstuk inleveren met alleen aan het einde een lijst van alle bronnen die je gebruikt hebt, is niet voldoende. Ook op de plaats waar je woorden, de gedachtegang of ideeën van iemand anders gebruikt, moet je naar de bron verwijzen. Dat zijn bij geschreven werk dus verwijzingen naar die bron in de tekst en in de bronnenlijst.

Plagiaat voorkomen bij gebruik van generatieve kunstmatige intelligentie (generatieve AI)

Wat is generatieve AI? Generatieve AI is een vorm van kunstmatige intelligentie die tekst, audio, afbeeldingen, computercode en video's kan creëren.

Waar taakspecifieke AI zich beperkt tot het analyseren van beschikbare data, richt generatieve AI zich op het creëren van iets nieuws op basis van al beschikbare data.

Generatieve kunstmatige intelligentie gebruiken op een manier die niet is toegestaan is ook fraude/plagiaat. De docent geeft bij een opdracht aan met welk doel en in welke mate het gebruik van generatieve AI zoals ChatGPT toegestaan is. Is het gebruik toegestaan? Dan moet je duidelijk vermelden welke prompt of reeks prompts je hebt gebruikt, de naam en versie van het gebruikte generatieve AI-programma en wanneer het is geraadpleegd. Dat moet je meteen doen, achteraf kan dat niet. Elke bron die je gebruikt moet gecontroleerd kunnen worden dus ook wanneer je generatieve AI gebruikt.

Generatieve AI biedt veel kansen en kent ook risico's. Let op het volgende:

- Generatieve AI kan "hallucineren" en dingen verzinnen op basis van de data, de informatie waarmee het programma getraind is. Zo'n programma creëert elke keer iets nieuws. Wanneer je direct na elkaar twee keer dezelfde opdracht geeft verschillen de uitkomsten.
- Deze programma's worden getraind door informatie, door data die ze verwerken. Bij minder kwalitatieve data als input wordt de output ook minder goed. De data zijn niet actueel.
- De huidige AI-programma's zijn gebouwd om een antwoord te geven. Als er geen duidelijk antwoord is, dan kiest het programma vrij willekeurig. Dat maakt de kans groter dat het programma een fout antwoord geeft en dus onbetrouwbaarder wordt.
- Wil je generatieve AI goed inzetten, dan moet je goede 'prompts' schrijven en de resultaten kritisch beoordelen. Je onderbouwt jouw beoordeling van de resultaten waarbij je moet kunnen uitleggen hoe je rekening hebt gehouden met mogelijke bias en onnauwkeurigheid in een reactie van het gebruikte programma.
- Gebruik van generatieve AI kan privacy schenden.
- Zoekmachines zoals Google hebben AI-toepassingen ingebouwd. Bij het gebruik van zoekmachines is bronvermelding ook vereist.
- Bij groepswork ben je samen verantwoordelijk voor het geheel. Dus controleer elkaars werk tussentijds en ruim voor het inleveren. Dat geldt altijd en let daarbij

ook op onjuist gebruik van generatieve AI. Je herkent meestal opvallende verschillen tussen stukken tekst die in eigen woorden zijn geschreven en tekst die simpelweg is overgenomen uit door AI gegenereerde tekst. Verandert iemands stijl, zinsbouw, woordenschat, kwaliteit van het werk? Trek meteen aan de bel wanneer je vermoedt dat er fraude/plagiaat wordt gepleegd omdat je samen verantwoordelijk bent voor het geheel.

Samenvattend:

Als iemand jouw werk leest, ziet, beluistert of beoordeelt, moet de eigenheid, de authenticiteit volstrekt duidelijk zijn. Kies voor de veilige route: je kunt beter te veel dan te weinig bronnen vermelden.

Daarnaast moet het altijd duidelijk zijn of de opbouw van je verhaal/audio/beeld en de achterliggende ideeën jouw werk zijn, of dat van een ander.

Als je dit niet doet kan er een “onregelmatigheid” geconstateerd worden. Zie voor (school-) examens art. 9 van het [examenreglement](#).

Bijlage

Bronvermelding, voorbeelden referenties (Universiteit Utrecht 2025/ Universiteit Twente 2014/HAN 2025)

Omschrijving	Referentie in de bronnenlijst
Boek van één auteur	Dijksterhuis, E.J.(1989). <i>De mechanisering van het wereldbeeld</i> . Amsterdam: Meulenhoff.
Boek van meerdere auteurs	Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. (2011). <i>Qualitative research methods</i> . London: Sage.
Tijdschriftartikel van één auteur	Walmsley, Jonathan. (2000). “The Development of Lockean Abstraction.” <i>British Journal for the History of Philosophy</i> 8, 395–418.

(nummering per volume)	
Tijdschriftartikel van twee auteurs (nummering per issue)	Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. <i>Consulting Psychology journal: Practice and Research</i> , 45(2), 10-36.
Hoofdstuk van één auteur uit een geredigeerde bundel.	Bjork, R.A. (1989). Retrieval inhibition as an adaptive mechanism in human memory. In: H.L. Roediger III & F.I.M. Craik (eds.), <i>Varieties of memory & consiousness</i> (pp. 309-330). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
Tijdschriftartikel van drie tot zes auteurs (idem voor boek)	Saywitz, K.J., Mannarino, A.P., Berliner, L., & Cohen, J.A. (2000). Treatment for sexually abused children and adolescents. <i>American Psychologist</i> , 55, 1040- 1049.
Instantie of groep als auteur	Centraal bureau voor de statistiek (1998). <i>Jaarboek onderwijs 1998 : feiten en cijfers bijeengebracht door het CBS</i> . Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink.
Krantenartikel	Bloemberg, H. (2012, 25 mei). Als burgers bepalen we de toekomst van Europa. <i>Trouw</i> , p. 23.
Elektronisch artikel met precies dezelfde papieren versie	Vandenbos, G., Knapp, S., & Doe, J.(2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates [Elektronische versie]. <i>Journal of Bibliographic Research</i> , 5, 117-123.
Elektronisch artikel zonder	Fredrickson, B. L. (2000, 7 maart). Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. <i>Prevention & Treatment</i> , 3, Article 0001a.

papieren versie	Geraadpleegd op 20 november 2000, van http://journals.apa.org/prevention/volume3//pre0030001a.html
Elektronisch artikel zonder papieren versie	Chou, L., McClintock, R., Moretti, F., & Nix, D. H. (1993). Technology and education: New wine in new bottles: Choosing pasts and imagining educational futures. Geraadpleegd op 24 augustus 2000, van Columbia University, Institute for Learning Technologies Web site: http://www.ilt.columbia.edu/publications/papers/newwine1.html
Elektronisch document van een universiteit of faculteit	Chou, L., McClintock, R., Moretti, F., & Nix, D. H. (1993). Technology and education: New wine in new bottles: Choosing pasts and imagining educational futures. Geraadpleegd op 24 augustus 2000, van Columbia University, Institute for Learning Technologies Web site: http://www.ilt.columbia.edu/publications//papers/newwine1.html
Elektronisch document waarbij geen auteur of datum bekend is.	GVU's 8th WWW user survey. (z.d.). Geraadpleegd op 8 augustus 2000, van http://www.cc.gatech.edu/gvu/usersurveys/survey1997-10/
GenAI informatie	OpenAI (2025). ChatGPT (April 24 GPT-4-turbo)[Large language model]. https://chat.openai.com/ Ik heb ChatGPT gebruikt om inspiratie op te doen over hoe je verschillende onderdelen van een essay schrijft en voor een goede opbouw zorgt. Verder heb ik het gebruikt om inspiratie op te doen over het onderwerp meertaligheid. En aan het eind heb ik mijn tekst laten checken op stijl, grammatica en spelling.
Een blogpost	Lehrer, J. (2010, 31 augustus). The identifiable victim bias [Web log post]. Geraadpleegd op 14 juli 2014, van http://www.wired.com/2010/08/the-identifiable-victim-bias/
Een filmpje op YouTube	ZrednaZ. (2007, 21 februari). Introducing the book (repost) [Video file]. Geraadpleegd op 14 juli 2014, van http://www.youtube.com/watch?v=xFAWR6hzZek

Een geluidscitaat (lied)	Queen. (1975). Bohemian rhapsody [Lied]. Op <i>A night at the opera</i> . Universal International Music.
Een beeldcitaat (schilderij, afbeelding, foto)	Frans van Mieris. (circa 1667), <i>Zelfportret</i> . New York City, The Leiden Collection. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van RKDResearch: https://research.rkd.nl/nl/detail/https%3A%2F%2Fdata.rkd.nl%2Fimages%2F231329

Versie juni 2025